

האם משה רבנו פחד מעוג מלך הבשן?

הקדמה

בפרשת השבוע (פרק ג') נאמר:

א. "ונפן ונעל דרך הבשן, ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו, הוא וכל עמו למלחמה, אדרעי."

ב. ויאמר ד' אלי: אל תירא אתו, כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו, ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון.

ג. ויתן ד' אלקינו בידנו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו, וַיַּנְכְּהוּ עַד בִּלְתֵּי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרִידִי."

א. הסבר רש"י

בפשטות נראה שמשה חשש מעוג בגלל ענקיותו, כמו שנאמר בסמוך: "כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, הנה ערשו ערש ברזל, הלה הוא ברבת בני עמון, תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה באמת איש" (שם, יא). אבל רש"י פירש (שם, ב): "אל תירא אותו - ובסיחון לא הוצרך לומר: 'אל תירא אותו', אלא **מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם**, שנאמר: 'ויבא הפליטי' (בראשית יד, יג), והוא עוג".

רש"י פירש לכאורה שלא כפשט הפשוט, ונשאלת השאלה: מדוע לא פירש רש"י כפשוטו?

בדברי רש"י עצמו, בתחילת דבריו רמוזה תשובה לשאלה זו, שכן רש"י כתב: "אל תירא אותו - ובסיחון לא הוצרך לומר 'אל תירא אותו'". נראה שדברי רש"י האחרונים על זכותו של עוג נובעים מההשוואה בין סיחון לעוג, שבסיחון לא נאמר למשה: "אל תירא אותו", ובעוג כן. אבל על פי הפשט ניתן היה לומר שעוג היה ענק, כפי שהתבאר, וסיחון לא, ולכן התיירא משה דווקא מעוג ולא מסיחון.

1. הסבר הרמב"ן בדעת רש"י

גם בפרשת חקת (כא, לד) כתב רש"י דברים דומים למה שכתב בפרשתנו: "אל תירא אתו - שהיה משה ירא להילחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר: 'ויבא הפליטי' (בראשית יד, יג), הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחביריו בעשתרות קרנים, שנאמר: 'כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים' (דברים ג, יא)".

הרמב"ן שם הביא את דברי רש"י, והסביר מדוע פירש רש"י כך: "אל תירא אותו - כי היה משה ירא שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר בו: 'ויבא הפליט ויגד לאברם העברי' (בראשית יד, יג), והוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו אמרפל וחבריו בעשתרות קרנים, לשון רש"י מדברי רבותינו (במדבר רבה יט, לב). נתעוררו גם בזה, מדעתם **שלא יירא משה רבנו מזרוע בשר**, כי עמו ד' אלקינו, וכל הגוים כאין נגדו, מאפס ותוהו נחשבו לו (על פי ישעיהו מ, יז), והוא המזהיר את ישראל: 'אל תיראו ואל תערצו מפניהם' (דברים לא, ו) והוא המאשים אותם ביראתם, כענין שנאמר במרגלים: 'ואומר אליכם: לא תערצון ולא תיראון מהם, ד' אלקיכם הוא ילחם לכם' (דברים א, כט-ל)! **אבל נתירא משה מפני הזכות** שידע לו".

כלומר: לא יתכן שמשה יירא מכוחו הגופני של עוג מלך הבשן, שדבר זה אסור, אלא רק מזכויותיו.

2. הסבר ה"כלי יקר" בדעת רש"י

הסבר נוסף כתב ה"כלי יקר" בפרשת חקת (שם), לאחר שהביא הסבר הדומה להסבר הרמב"ן: "ויאמר ד' אל משה אל תירא אותו - פירש רש"י: שהיה ירא שמא תעמוד לו זכותו של אברהם. דאם לא כן קשה: וכי משה היה ירא מזרוע בשר ודם באשר ד' אתו?! [הסבר זה הוא כרמב"ן]. ועוד קשה: מאחר שנאמר: 'כי בידך נתתי **אתו ואת כל עמו**', ואם כן הוי ליה למימר: 'אל תירא **אתו ואת כל עמו**!' אלא ודאי שמעמו לא היה ירא, כי ד' אתו, אך מאותו היה ירא, פן תעמוד לו זכות אברהם".

כלומר: מפני שנאמר: "אל תירא אתו", ולא נאמר: "אל תירא אתו ואת כל עמו", כשם שנאמר: "כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו", הסביר רש"י שמשה לא פחד מפני כוחו הגשמי של עוג מלך הבשן, אלא מפני זכויותיו.

3. הסבר נחמה ליבוביץ על פי המלבי"ם

הסבר אחר כתבה נחמה ליבוביץ בספרה "עיונים בספר במדבר" (עמוד 276): "דוק ותראה שלא נאמר כאן: 'אל תירא מפניו', כאשר יאמר הכהן אל העם בצאתו למלחמת מצוה על אויביהם: 'אל תיראו, ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם' (דברים כ, ג), אלא נאמר כאן: 'אל תירא **אתו**', וכבר לימדונו מפרשינו מה ביניהם. כל מקום שנאמר: 'ירא מ...' או 'ירא מפני', היראה היא **גופנית**, מפני כח אגרופיו, ויכולת הכאה והשמדה שבידי האויב. אך כל מקום שנאמר 'ירא את' אינו אלא יראת **הרוממות**, יראה הנאמרת כלפי שמים [את ד' אלקיך תירא] (דברים ו, יג) [כלפי הורים, אשר הקיש הכתוב מוראם למורא שמים] 'איש אמו ואביו תיראו'

(ויקרא יט, ג), ונאמר בין איש לרעהו כאשר מעריך ומכבד הירא את היראוי. ולזה נתכוון רש"י (כא, לד) באומרו על פי חז"ל (תנחומא חקת כה) שהיה משה ירא להילחם, שמא תעמוד לו (=לעוג) זכותו של אברהם".

כלומר: מפני שנאמר: "אל תירא אתו", ולא נאמר: "אל תירא מפניו", הסביר רש"י שמשה לא פחד מפני כוחו הגשמי של עוג מלך הבשן, אלא מפני זכויותיו. נחמה ליבוביץ כתבה: "וכבר לימדונו מפרשינו מה ביניהם", אך היא לא ציינה מי הם מפרשינו והיכן לימדונו. נראה שכוונתה למלבי"ם בהקדמתו לפירושו לספר ויקרא, הנקרא "אילת השחר"¹, ובפירושו לפרשת קדושים (יט, ד)².

סיכום הפרק

נאמרו שלושה הסברים לשאלה מה ראה רש"י להסביר שמשה לא פחד מפני כוחו הגשמי של עוג מלך הבשן, אלא מפני זכויותיו:

1. לא יתכן שמשה יירא מכוחו הגופני של עוג מלך הבשן, אלא רק מזכויותיו (רמב"ן).

2. מפני שנאמר: "אל תירא אתו", ולא נאמר: "אל תירא אתו ואת כל עמו", כשם שנאמר: "כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו" ("כלי יקר").

¹ כתב המלבי"ם ב"אילת השחר" (פרק ג) סימן תקטז: "יש הבדל בין ירא שאחריו מלת 'את' ובין ירא שאחריו מ"ם. 'ירא את' - מתירא מהעצם עצמו. ו'ירא מן' - מתירא מסבת העצם. (קדושים סימן ד)".

² בפרשת קדושים (יט, ג אות ד) כתב המלבי"ם: "פעל 'ירא' נקשר לפעמים עם מלת 'את', ולפעמים יבוא אחריו מ"ם השימוש. ויש הבדל ביניהם, שכשתהיה הכוונה שמתירא מהעצם עצמו - בא שימוש מלת 'את'. וכשתהיה הכוונה שמתירא מסבת העצם, דהיינו שמתירא לעשות דבר מפני שרואהו, או ידעהו, וירע בעיניו, או מפני שיענישהו, וכדומה, בא שימוש המ"ם. למשל: 'כי ירא העם את השבועה' (שמי"א יד, כו), 'החפצים ליראה את שמך' (נחמיה א, יא), מדבר ביראת העצם עצמו. מה שאין כן 'כי יראתם מפני האש' (דברים ה, ה). יראו להתקרב אל ההר, והאש היה סבת היראה, וכן בכל מקום שמדבר בבחינה שירא לעשות דבר מפני שד' משקיף עליו ורואהו, אמר: 'ויראת מאלקיך' (ויקרא יט, יד ועוד), ואמר בספרא (פרשה ב' מ"ד ופ' ס' י"ב): 'כל דבר המסור ללב נאמר בו: ויראת מאלקיך'. וכשמדבר בבחינה שירא מד' עצמו, מפני גדולתו ורוממתו, אמר: 'ירא את ד' (מל"א יח, ג ועוד). ויראה כזו לא תצדק כלל אצל בשר ודם, שהגם שיצויר שירא מענשו, או מסיבתו, לא יתכן שירא מרוממותו (בלא צרוף איזה נזק או הפסד או בושא שיגיע להמתירא), רק על ידי ההשקפה שד' חלק לו חלק מיראתו, כמו יראת המלך והתלמיד חכם והאב והאם, שהם מצות ד', שחלק להם חלק מיראתו, ועל זה אמר: 'ירא את ד' בני ומלך' (משלי כד, כא). ודרשו 'את ד' אלקיך תירא' - לרבות תלמידי חכמים, שהוא דבוק עם יראת ד', באשר הם דבקים בד', כמו שיירא משרי המלך מפני קורבתם אל המלך. ולכן על מה שאמר יעקב: 'כי ירא אנכי אותי' (בראשית לב, יב), פירשו במדרש שירא שלא יעמד לו זכות אבות. וכן אמרו בנדה (דף סא) על מה שנאמר גבי עוג: 'אל תירא אותי' שירא שיעמוד לו זכות אבהם אבינו. כי לא יצדק יראה עצמית מבשר ודם, אם לא מזה הצד שיש לו זכות. וזהו שאמרו בגמרא שם מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו. וזה מוכרח ממה שאמר: 'אל תירא אותי', שאם היא יראת הנזק היה לו לומר: 'אל תירא ממנו'".

עיינן גם בספר "על פרשת השבוע" לרב מ"צ גרוזמן בפרשת וישלח עמודים 100-100.

3. מפני שנאמר: "אל תירא אתו", ולא נאמר: "אל תירא מפניו" (מלבי"ם).

ב. הסבר רש"י בחומש בראשית

רש"י בפירושו לחומש בראשית (יד, יג) הרחיב יותר בענין עוג שסייע לאברהם, וכתב כך: "ויבא הפליט - לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, והוא שכתוב: 'כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים' (דברים ג, יא), וזהו 'נשאר' - שלא הרגוהו אמרפל וחביריו כשהכו הרפאים בעשרות קרנים. תנחומא... ומתכוון שיהרג אברם, וישא את שרה".

כלומר: כוונתו של עוג, בבשרו לאברהם שלוט נשבה, היתה לרעה - כדי שאברהם יהרג במלחמה, והוא, עוג, יקח את שרה!

1. קושיית ה"דעת זקנים מבעלי התוספות"

לפי הסבר זה הקשו "דעת זקנים מבעלי התוספות" (במדבר כא, לד): "ואם תאמר: והלא כוונתו לרעה היתה - כדי שיהרג אברהם, ויקח שרה!"
כלומר: אם כוונתו היתה לרעה, לא היתה לו שום זכות במעשהו זה! אדרבא, עבירה היתה בידו!

2. תירוץ ה"דעת זקנים מבעלי התוספות"

תירצו "דעת זקנים מבעלי התוספות": "יש לומר כיון דהצלה באה על ידו - היה לו [למשה] לירא. כמו שמצינו בפרק חלק (סנהדרין קה ע"ב): 'בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק - זכה ויצאת ממנו רות', ואף על פי שלא נתכוון אלא לרעה, לקלל את ישראל³.
כלומר: אף על פי שכוונתו של עוג היתה לרעה, מכל מקום כיון שממעשהו זה יצא טוב לאברהם אבינו, חשש משה רבנו מזכותו זאת.

3. תירוץ ה"כלי יקר"

תירוץ אחר כתב ה"כלי יקר" (שם): "ומה שמקשים כאן איך היה ירא מזכות זה, אדרבא הרי באותו זמן היה חוטא ורב מרי, כי כוונתו היה כדי שיהרג אברהם וישא הוא שרה, כמו שפירש רש"י שם (בראשית יד, יג)!
אין זה קושיא, כי רש"י פירש כן לפי האמת, שהרי סוף כל דבר הכל נשמע שלא הועיל לו זכות זה, ואם כן סופו מוכיח שכוונתו היתה לרעה ולא לטובה. אבל

³ כעין זה תירצו גם התוספות ב"הדר זקנים", ה"מושב זקנים", החזקוני, ה"פענח רזא" וה"שפתי חכמים" במדבר שם.

משה עדיין לא היה יודע סוף הדבר, והיה סבור שלטובתו נתכוון להציל את לוט, על כן היה ירא פן יעמוד לו זכות זה. והשיב לו הקב"ה: 'אל תירא אותו כי בידך נתתי', והוי ליה למימר: 'כי בידך אתן', להבא, אף על פי שמתת ד' דומה כאילו היא כבר נתונה, מכל מקום במקום שיש לפרשו כפשוטו אין צורך בפירוש זה. וביאור הדבר שמאז ומקדם כבר נתתי אותו בידך, **כי מעולם לא היה לו שום זכות**. ובמעשה ההוא היה נרדף עד חובה, והיתה כוונתו לרעה, ונגזר עליו מאז שיהיה נתון לך ומסור בידך".

לפי ה"כלי יקר" אכן לא היתה לעוג שום זכות במה שאמר לאברהם שלוט נשבה, כיון שכוונתו היתה לרעה, שאברהם ימות. אבל משה לא ידע את כוונתו של עוג, וחשב שיש לו זכות. וד' אמר למשה שכוונתו של עוג היתה לרעה, ולכן אין לו זכות, ואין למשה לחשוש ממנו!

4. קושית ה"צדה לדרך" על הסבר ה"כלי יקר"

ה"צדה לדרך" (במדבר שם) הביא את דברי ה"כלי יקר" והקשה עליו: "ואני תמה מאד על חכמתו הגדולה, איך כתב: 'כי מעולם לא היתה לו שום זכות?!' וזה אי אפשר בשום פנים! דאם כן למה חי יותר מת"ק שנה? וכן אמרו בהדיא במדרש תנחומא (חקת סימן כה), והביאו רבנו בחיי: 'ויבא הפליט ויגד' - כוונתו היתה כדי שיצא אברהם ויהרג, **נתן לו הקב"ה שכר רגליו, וחיה כל אותן שנים**. ומצד אחר גבה ממנו - שנפל ביד בניו. וכשבא משה לעשות מלחמה עמו נתירא ממנו, אמר: 'אני בן ק"כ שנה, וזה יותר מת"ק! אילולא שהיה לו זכות - לא חיה כל השנים הללו!' אמר לו הקב"ה: 'אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו, אתה בידך הרגהו: 'ועשית לו כאשר עשית לסיחון', עד כאן.

הרי אתה רואה מפורש שאמרו חז"ל שנתן לו הקב"ה שכר רגליו, וחיה כל אותן השנים! וכן פירשו רבנו בחיי ז"ל ובעל 'תולדות יצחק' מה שאמרו חז"ל בפרק 'הרואה' (ברכות נד ע"ב): 'מחייה בקרסוליה וקטליה' - ירמוז כי משה ביטל זכותו של שכר פסיעותיו⁴.

לכן אפשר לומר שגם משה רבינו היה יודע שכוונתו היתה לרעה, ואפילו הכי היה ירא שמא תעמוד לו זכות של אברהם, כיון שסוף סוף באה הצלה של לוט על ידו, לא יצא נקי בלא זכות.

וכן פירש החזקוני, והביא ראיה שכן מצינו גבי בלק, שאמרו חז"ל (סנהדרין קה ע"ב): 'בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות'. ואף על פי שנתכוון לרעה, מכל מקום הואיל והקריבם לכבוד הקדוש ברוך הוא - היה לו

⁴ וכן פירש הרשב"א בפירושי ההגדות שם בברכות.

זכות. וכבר מצינו כאלה רבים לאין מספר, והמפורסמות אין צריך ראייה, הלכך הקושיא מעיקרא ליתא⁵.

5. שאלת הרב נבנצל ותשובתו

ב"שיחות לספר דברים" (שיחה א' עמוד י"ד) שאל הרב נבנצל: "וכי למשה אין זכויות?! הרי הוא נותן התורה, הוא מוציאם של ישראל מטומאת מצרים, מלא מצוות לאין שיעור, עבד נאמן, המדבר עם ד' 'פה אל פה' (במדבר יב, ח) - הלא זכויותיו הן עצומות ביחס לזכות הפעוטה של עוג! מדוע אם כן משה חושש? וגם אם תאמר שמשה אינו בוטח בזכויותיו משום ענותנותו הגדולה, אבל הרי מצטרפת זכותם של ששים רבוא צדיקי ישראל!"

וענה הרב שהקב"ה משלם לרשע שכר מצוותיו **בעולם הזה**, ואילו לצדיק משלם הקב"ה שכר מצוותיו **בעולם הבא**, ולכן משה רבנו לא סמך על הזכויות של כל עם ישראל שיעמדו כנגד זכותו של עוג. עיין שם באריכות בדבריו הנפלאים.

סיום

יש לציין שהליכת עוג אל אברהם וסיפורו על שביית לוט נאמרו לפני למעלה מארבע מאות וחמישים שנה⁶, ואף על פי כן עמדה לו זכותו להאריך ימים מאז!

⁵ א. עיין במסכת שבת לב ע"א: "ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה, ואחד מלמד עליו זכות - ניצול, שנאמר: 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו, ויאמר: פדעהו מרדת שחת' וגו' (איוב לג, כג-כד).

ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך לחובה ואחד לזכות - ניצול, שנאמר: 'מליץ אחד מני אלף'.

פירש רש"י: "באותו מלאך - שמליץ עליו זכות, והוא אחד מני אלף, ואפילו הוא עצמו מעיד עליו חובה, ניצול באחת של זכות, שנאמר: 'מליץ אחד מני אלף', במליצתו של מלאך אין אלא אחת מאלף להגיד ישרו, ומשמע נמי שהמלאך המליץ הוא אחד מני אלף, דהא 'מלאך' כתיב, מכלל דהשאר מגידים עליו חובה. מדלא כתיב: 'אם יש עליו מליץ מלאך אחד מני אלף' איכא למידרשיה אמלאך, ואמליצה".

ב. יש לציין שבדברים שבין אדם לחברו נראה שעוד יותר חשובה התוצאה גם ללא הכוונה, מאשר במצוות שבין אדם למקום, שכן אם אדם אחר הרויח מהמעשה - פחות חשובה הכוונה. עיין רש"י ויקרא ה, יז בסופו: "רבי אלעזר בן עזריה אומר: 'כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה' (דברים כד, יט), הרי הוא אומר: 'למען יברכך ד' אלקיך בכל מעשה ידיך' (שם), קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע. אמור מעתה: היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו, ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקדוש ברוך הוא קובע לו ברכה". וכן כתב רש"י בדברים כד, יט ועיין גם בספרי דברים רנב.

⁶ מלחמת המלכים היתה כאשר היה אברהם אבינו בן שבעים וחמש (סדר עולם רבה פ"א). יצחק אבינו נולד כאשר היה אברהם אבינו בן מאה (בראשית כא, ה). בני ישראל יצאו ממצרים ארבע מאות שנה אחרי הולדת יצחק (סדר עולם רבה פ"ג, הובא ברש"י בראשית טו, יג ושמות יב, מ). המלחמה בסיחון ובעוג היתה בשנה הארבעים ליציאת מצרים (סדר עולם רבה פ"ט). עולה אם כן ממלחמת המלכים ועד המלחמה בסיחון ובעוג עברו ארבע מאות ששים וחמש שנה.

ברש"י ובמדרש בפרשתנו כתובים מקורות נוספים שבהם קיבלו אומות העולם שכר על מעשה טוב שעשו אבותיהם לפני מאות שנים:

1. על הפסוק "אל תתגרו בם, כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר" (דברים ב, ה), כתב רש"י: ירשה לעשו - מאברהם. עשר עממין נתתי לו: שבעה לכם, וקיני וקניזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחת מהם לעשו, והשתיים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותו היא עשאו כבנו".

גם מאז מעשה זה של לוט עברו למעלה מארבע מאות וחמישים שנה.⁷

2. על הפסוק "ויאמר ד' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, כי לא אתן לך מארצו יְרָשָׁה, כי לבני לוט נתתי את ער יְרָשָׁה" (שם, ט), כתב רש"י: "ואל תתגר בם - לא אסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מיראים היו אותם ונראים להם כשהם מזויינים, לפיכך כתיב: 'ויגר מואב מפני העם' (במדבר כב, ג), שהיו שוללים ובוזזים אותם. אבל בבני עמון נאמר: 'ואל תתגר בם' - שום גרוי, בשכר **צניעות אמם**, שלא פרסמה על אביה כמו שעשתה הבכירה שקראה שם בנה 'מואב'".⁸

מאז מעשה זה של בתו של לוט עברו קרוב לארבע מאות וחמישים שנה.⁹

3. במדרש רבה (דברים א, יד) נאמר: "אמר ר' יודן: כיון שבאו ישראל לעשות עמו [-עם עשו] מלחמה, הראהו הקב"ה למשה אותה הר שהאבות קבורים בו. אמר לו: משה, אמור להם לישראל: אין אתם יכולין להזדווג לו. **עד עכשיו מתבקש לו שכר הכיבוד שכבד את אלו שקבורין בהר הזה**. מנין? ממה שקרינו בענין: 'רב לכם סב את ההר הזה'".

מאז מעשה זה של עשו עברו למעלה ממאתים וחמישים שנה.¹⁰

נמצאנו למדים עד כמה עומדת הזכות של מעשה טוב שאדם עושה, ואפילו אם כוונתו לרעה, קל וחומר אם כוונתו לטובה!

⁷ גם ירידת אברהם למצרים היתה כאשר היה אברהם אבינו בן שבעים וחמש שנה (סדר עולם רבה פ"א), כך שגם מאז מעשה זה של לוט עברו ארבע מאות ששים וחמש שנה, כמפורט בהערה הקודמת. ⁸ מעין זה כתב רש"י גם בבראשית יט, לו: "מואב - זו שלא היתה צנועה פירסמה שמאביה הוא, אבל צעירה קראתו בלשון נקיה, וקבלה שכר בימי משה, שנאמר בבני עמון: 'אל תתגר בם' (דברים ב, ט) כלל, ובמואב לא הזהיר אלא שלא ילחם בם, אבל לצערן התיר לו". ומקורו בבבא קמא לח ע"ב, ועיין שם במהרש"א. ועיין עוד במאמר "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד'" - מדוע?" בפרשת כי תצא.

⁹ מעשה זה היה כאשר היה אברהם בן כמאה שנה, כך שמאז עברו כארבע מאות וארבעים שנה. ¹⁰ מעשה זה היה על ידי עשו, שנולד כאשר היה יצחק בן ששים שנה (בראשית כה, כו), ונמשך בערך עד הזמן שיעקב חזר מחרן, שהיה זה כאשר היה יעקב בן כמאה שנה (סדר עולם רבה פ"ב), שאז בערך עזב עשו את ארץ ישראל (בראשית לו, ו-ז), כך שמאז עברו למעלה ממאתים וחמישים שנה.